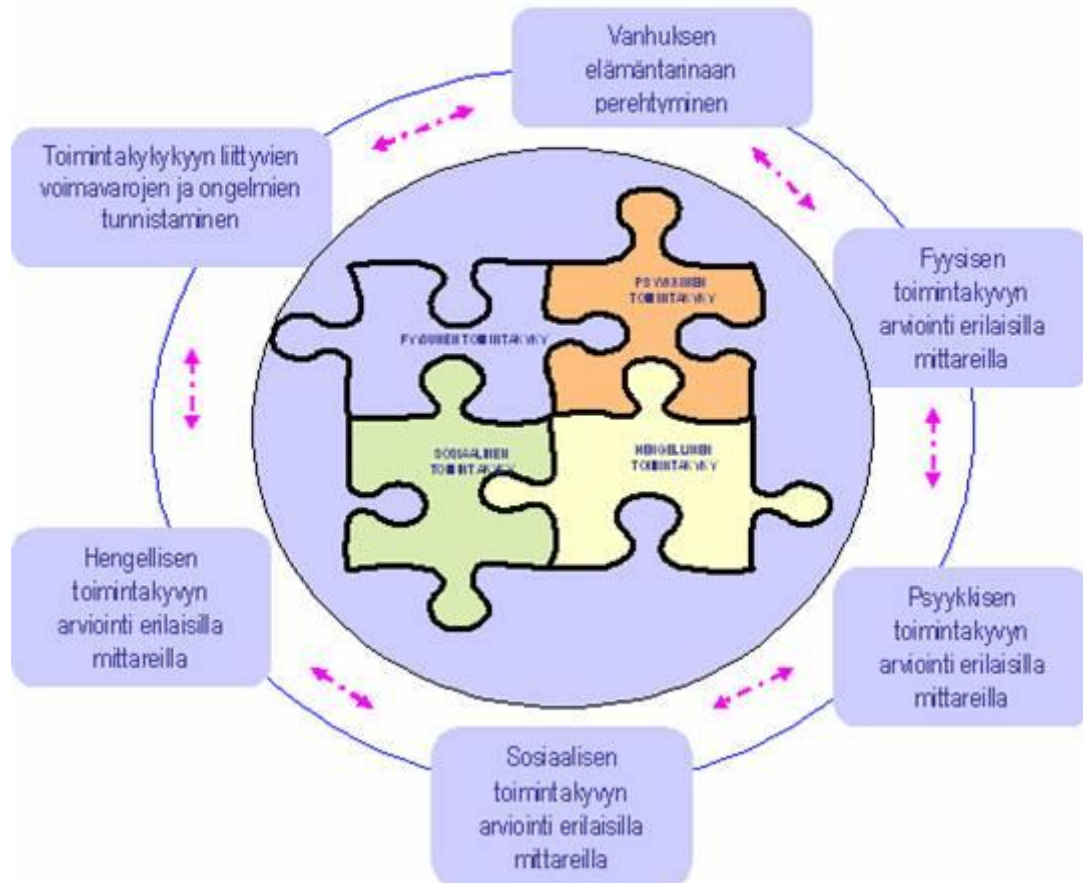

TOIMINTAKYVYN ARVIOINTI

Toimintakyvyn arviointiprosessi

Kuvio. Vanhuksen toimintakyvyn arviointiprosessi

Vanhuksen toimintakykyä arvioidaan siis silloin, kun määritetään hoidon, hoivan, kuntoutuksen ja tuen tarvetta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kehitetty erilaisia toimintakykyä kuvaavia mittareita. Osa mittareista on kansallisesti Suomessa kehitettyjä ja osa kansainvälisesti kehitettyjä arviointivälineitä. Näillä mittareilla arvioidaan päivittäistä selviytymistä ja toimintakyvyn erityisalueita, jotka liittyvät fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja hengelliseen toimintakykyyn.

Vanhuksen toimintakyvyn arvioinnissa on huomioitava tilannesidonnaisuus. Esimerkiksi mieliala, lääkitys, päivän tapahtumat, ravitsemustila, ympäristöstä saatu tuki ja monet muut asiat heijastuvat vanhuksen päivittäiseen toimintakykyyn ja sen vaihteluun. Päivittäiset vaihtelut voivat olla suuriakin, mikä vaikeuttaa luotettavaa arviointia.

Vanhuksen toimintakyvyn tarkka arviointi on haasteellista ja vaatii huolellisuutta. On arvioitava, mittaako kyseinen mittari juuri haluttua toimintakyvyn aluetta. Tällöin on kyseessä mittarin pätevyys eli validiteetti. Toisaalta on arvioitava mittarin luotettavuutta eli

reliabiliteettia. Mittari on luotettava eli reliaabeli, jos se antaa samansuuntaisia tuloksia mittausta toistettaessa silloinkin, kun arvioin tekijä vaihtuu.

Vanhuksen toimintakyvyn arvioinnilla pyritään selvittämään lähtötilanne, jotta myöhemmin voidaan tutkia käytettyjen toimintakyvyn tukemisen menetelmien vaikuttavuutta uutta arviointia aikaisempaan vertaamalla. Usein toimintakyvyn arvioinnissa ei ole kuitenkaan kyse tarkkoja arvoja ja lukuja tuottavasta mittaamisesta, vaan pikemminkin laadullisesta arvioinnista. Arvioinnin avulla saadaan kokonaiskäsitys vanhuksen omista voimavaroista ja ongelmista eli siitä, mihin hän tarvitsee apua ja mitä hän pystyy tekemään itsenäisesti. Lisäksi arviointi antaa tärkeää tietoa siitä, onko vanhus jossain asiassa ja toiminnassa täysin autettava vai kenties osittain autettava.

Vanhuksen toimintakyvyn arviointiin on olemassa lukuisia erilaisia testattuja ja luotettavia mittareita. Jokainen työyhteisö kehittää sellaisen vanhusten toimintakyvyn arviointimallin, joka soveltuu parhaiten siinä hoito- ja hoivaympäristössä oleville vanhuksille. Tärkeää on muistaa, että parhaimmattaan mittarit eivät yksin riitä antamaan kuvaa vanhuksen toimintakyvystä. Arvioinnin tulee olla kokonaisvaltaista ja se ei siis saa tapahtua pelkkien mittareiden varassa. Arvioinnissa on aina kiinnitettävä huomiota myös vanhuksen omaan käsitykseen ja kokemukseen toimintakyvystään.

Hoitaja käyttää perustoimintakyvyn arviointimittareita, joiden avulla hän tunnistaa vanhuksen toimintakykyyn liittyviä voimavaroja ja ongelmia. Arviointivaiheessa hoitaja voi havaita, että mittarit eivät anna riittävän syvällistä ja seikkaperäistä tietoa vanhuksen toimintakyvystä. Tällöin tarvitaan toimintakyvyn arvioinnin erityisosaamista, kuten esimerkiksi fysioterapeutin, toimintaterapeutin, puheterapeutin, psykologin, sosiaalityöntekijän, diakoniatyöntekijän tai teologin asiantuntemusta. Vanhuksen toimintakyvyn arviointi on moniammatillisen yhteistyön tulos.

Jotta toimintakyvyn arvioinnille ja tavoitellun toimintakyvyn suunnittelulla saadaan puitteet, on tunnettava vanhuksen elämäntarina ja ymmärrettävä, millainen toimintakyky hänelle on elämän varrella ollut normaali.